

पुणे विद्यापीठ
पुणे — ७

विषय :- मराठी

२००९—२०१० शैक्षणिक वर्षापासून
द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए.)

आणि

पदव्युत्तर द्वितीय वर्ष (एम.ए.—भाग २)
मराठीचा प्रस्तावित अभ्यासक्रम

द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए.) आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी (जी -२) नवा अभ्यासक्रम किंवा व्यावहारिक मराठी (जुना अभ्यासक्रम)

द्वितीय सत्र

उद्दिष्टे :-

१. शुद्धलेखनाची ओळख करून देणे.
२. कथा कादंबरीचे तात्त्विक विवेचन करणे
३. पारिभाषिक संज्ञांची ओळख करून देणे.
४. ग्रंथिक शब्दांना बोलीतील पर्यायी शब्द सुचविणे.
५. व्यावसायिकांच्या बोलीतील शब्दांची ओळख करून देणे.

द्वितीय वर्ष कला :- मराठी सामान्य स्तर एकूण तासिका ४८ एकूण गुण ६०
साहित्य प्रकाराचा अभ्यास - कथा

अ. घटक **मुद्रित शोधन** :- गुण १५

- तासिका १२
१. लेखन विषयक नियम
 २. मुद्रित शोधचिन्हांची ओळख
 ३. दिलेले शब्द शुद्ध स्वरूपात लिहिणे
 ४. दिलेला उतारा शुद्ध स्वरूपात लिहिणे.

ब घटक **कथा** :- या साहित्यप्रकाराची तात्त्विक चिकित्सा गुण १५

तासिका १२ कथा म्हणजे काय? कथेची व्याख्या.
कथेचा रूपबंध, कथा वाड.मयाचे वर्गीकरण.
कथा प्रकार व स्वरूपविशेष, कथा व इतर साहित्य
परस्परसंबंध आणि साम्यभेद
मराठी कथेची जडणघडण, ऐतिहासिक स्थित्यंतरे
कथावाड.मयाचे समकालीन आविष्कार

क घटक **संपादित कथासंग्रह** :-पुढील कथांचा प्रत्यक्ष अभ्यास अभ्यासपत्रिकेत

तासिका २४ करण्यात यावा. गुण ३०

- १.अंगणातील पोपट - दिवाकर कृष्ण
- २.तारळ खोऱ्यातील पिऱ्या - श्री.म.माटे
- ३.वहिनींच्या बांगड्या - य.गो.जोशी
- ४.कडूसाखर - ग.ल.ठोकळ
- ५.संस्कार - वामन चोरघडे
- ६.किडलेली माणसं - गंगाधर गाडगीळ
- ७.धर्मा रामोशी - व्यंकटेश माडगूळकर
- ८.भोवरे - जी.ए.कुलकर्णी
- ९.भूक - बाबूराव बागूल
- १०.हिरवी काच - सखा कलाल
- ११.लगाम - श्रीराम गुंदेकर

१२ दोन भिंती	उर्मिला पवार
१३.भंडारभुल	बाबासाहेब सौदागर
१४.इडा पिडा टळो	आसाराम लोंमटे
१५. आईची माया	बाबुराव उपाध्ये
१६. सेझ	च. वि. जोशी

संदर्भ ग्रंथ

१. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार (संपादक) श्री.पु.भागवत आणि इतर
२. वाड.मयाचे अध्यापन :- (संपादक) वा.पु.गिंडे, डॉ.द.दि.पुंडे
३. लघुकथा: तंत्र आणि मंत्र : ना.सी.फडके
४. मराठी कथा:रूप आणि परिसर : म.द.हातकणंगलेकर
५. मराठी कथा : विसावे शतक : (संपादक) के.ज.पुरोहित, सुधा जोशी
६. मराठी कथा : उदगम आणि विकास : डॉ.इंदूमती शेवडे
७. ग्रामीण कथा: स्वरूप आणि चिकित्सा :- डॉ.वासुदेव मुलाटे
८. भूमी आणि भूमिका : भास्कर चंदनशिव
९. साहित्याचा अन्वयार्थ :नागनाथ कोतापल्ले
१०. प्रदक्षिणा, (खंड पहिला व दुसरा) कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे
११. मराठी साहित्य:प्रेरणा व स्वरूप:- गो.मा.पवार/म.द.हातकणंगलेकर
१२. खडक आणि पाणी :- गंगाधर गाडगीळ
१३. आधुनिक मराठी वाड.मयाचा इतिहास (खंड ४,५,६) :- संपादक :रा.श्री.जोग
१४. आधुनिक मराठी वाड.मयाचा इतिहास (खंड १ व २) : अ.ना.देशपांडे
१५. पाच कथाकार : (संपादक) वि.स.खांडेकर
१६. सहा कथाकार : (संपादक) मा.दि.फडके
१७. मराठी दलित कथा : डॉ.अविनाश डोळस
१८. दलितेतरांचे दलित साहित्य : डॉ.बाबुराव गायकवाड
२०. नतामंडळ : डॉ.अरूणा ढेरे
२१. तिसऱ्या पिढीची ग्रामीण कथा : (संपादक) : आनंद यादव,बाबा पाटील
२२. मराठी ग्रामीण कथा : डॉ.अंबादास माडगूळकर, डॉ.सूर्यकांत खांडेकर
२३. मराठी ग्रामीण वाड.मयाचा इतिहास : (संपादक) चंद्रकुमार नलगे
२४. साहित्य : समीक्षा आणि संवाद : डॉ.रवींद्र ठाकूर
२५. प्रवाह आणि प्रतिक्रिया : डॉ.रवींद्र ठाकूर
२६. मराठी कथा: चर्चाचिकित्सा — शैलेश त्रिभुवन, पायल प्रकाशन पुणे
२७. मराठी कथा — सुधा जोशी,
२८. सुलभ मराठी व्याकरण : शर्मिला ठाकूर, मुद्रा प्रकाशन, कोल्हापूर
२९. मुद्रित शोधन — य.ए.धायगुडे
३०. शुद्धलेखन विवेक — द.न.गोखले

३१. व्यावहारिक मराठी — पुणे विद्यापीठ
३२. व्यावहारिक मराठी — काळे, पुंडे
३३. व्यावहारिक मराठी — स्नेहल तावरे
३४. व्यावहारिक मराठी — नसिराबादकर — फडके प्रकाशन कोल्हापूर
३५. कथा सृजनाची — प्रभाकर अत्रे
३६. मराठी कथेची स्थितीगती — डॉ. अंजली सोमण
३७. मराठी लघुकथेचा इतिहास — प्रा. म. ना. अदवंत
३८. मराठी कथासाहित्य : एक आलेख — प्रा. म. ना. अदवंत
३९. वाङ्मयाचे अध्यापन — संपा. डॉ. वा. पु. गिडे
४०. मराठी कथा — अश्विनी धोंडगे
४१. मराठीतील कथारूपे — प्रा. रा.ग. जाधव, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
४२. मराठी नागरकथा — डॉ. छाया पोवार
४३. शुद्ध शब्द कोश — डॉ. स्नेहल तावरे
४४. मराठी ग्रामीण कथा — डॉ. यादव, डॉ. भोसले
४५. व्यावहारिक मराठी — डॉ. गोविलकर , डॉ. पाटणकर
४६. व्यावहारिक मराठी — डॉ. मोकाशी, डॉ. नेमाडे

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

द्वितीय वर्ष कला (S.Y.B.A.) मराठी जी.२

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा २००९-१० पासून २०१२ पर्यंत

सत्रांत परीक्षा — द्वितीय स

आधुनिक मराठी साहित्य व उपयोजित मराठी (नवा अभ्यासक्रम)

१. कथा संग्रह (संपादित)

२. उपयोजित मराठी

एकूण गुण ६०

प्रश्न १ ला अ. लेखन विषयक नियम/मुद्रित शोधचिन्हा/स्वरूपात लिहिणे
चार प्रश्न विचारणे २ सोडविणे गुण १०
(यामध्ये मुद्रित चिन्हांचा वापर करण्यासाठी उतारा देणे)
ब. १. दिलेला उतारा शुद्ध स्वरूपात लिहिणे गुण ६
२. शुद्ध शब्द लिहिणे १२ पैकी ६ गुण ६

प्र.२रा. २० शब्दात उत्तरे लिहा
अ. तात्त्विक कथा वाङ्मय प्रकार गुण १२
पाच विचारणे ३ सोडविणे
ब. संपादित कथा वरील प्रश्न
पाच विचारणे ३ सोडविणे

प्र.३रा. ५० शब्दामध्ये उत्तरे लिहा गुण १०
अ. तात्त्विक कथा वाङ्मय प्रकार
ब. संपादित कथावरील प्रश्न
चार प्रश्न विचारणे २ सोडविणे
अ मधील १ ब मधील १ सोडविणे

प्र. ४था. संपादित कथासंग्रहावरील दीर्घोतरी प्रश्नांची १५० शब्दांत उत्तरे लिहा गुण १६
चार विचारणे २ सोडविणे

सत्र दुसरे (एकूण तासिका ४८ एकूण गुण ६०)

घटक ४ तात्त्विक गुण १५
तासिका १२ चरित्र— आत्मचरित्र वाङ्मयाचे प्रकाराचे स्वरूप
चरित्र — आत्मचरित्राची व्याख्या
चरित्र — आत्मचरित्राची प्रेरणा व प्रयोजने
चरित्र — आत्मचरित्र साम्यभेद
आत्मचरित्र — आत्मकथन — स्वकथन साम्यभेद
चरित्र — आत्मचरित्राचे विशेष
कादंबरी— आत्मचरित्र यातील साम्यभेद

- चरित्र — आत्मचरित्र यातील साम्यभेद
चरित्र — आत्मचरित्राची अंगे
चरित्र — आत्मचरित्राची पूर्वतयारी
चरित्र — आत्मचरित्र लेखनातील संभाव्य दोष
आत्मचरित्र — एक जीवघेणा वाडमयप्रकार
- घटक ५ मराठी चरित्र/आत्मचरित्र/आत्मकथन परंपरा विकासाचे टप्पे १५
तासिका १२ मराठीतील चरित्र — आत्मचरित्र वाङ्मयाची
दलित आत्मकथने
समीघांची आत्मचरित्रे
उदयोगपतीची चरित्रे — आत्मचरित्रे
राजकीय व्यक्तींची चरित्रे —आत्मचरित्रे
कलावंतांची चरित्रे— आत्मचरित्रे
- घटक ६ चरित्र/आत्मचरित्र/आत्मकथन ३०
तासिका २४ 'आमचा बाप आणि आम्ही — डॉ. नरेंद्र जाधव
संदर्भ ग्रंथ :-
१. चरित्र — आत्मचरित्र — अ.म.जोशी
 २. चरित्र — आत्मचरित्र — जान्हवी संत
 ३. चरित्र — आत्मचरित्र — सदा कःहाडे
 ४. आत्मचरित्र मराठी विश्वकोश, खंड २ मधील रा.ग.जाधव यांचे टिपण
 ५. म.वा.इ.खंड ५ भाग २ संपादक रा.श्री.जोग
 ६. आत्मचरित्र मीमांसा — आनंद यादव
 ७. शरसंधान — विलास थोरात, सुविधा प्रकाशन, पुणे
 ८. २० व्या शतकातील मराठी आत्मचरित्र — उषा हस्तक
 ९. मराठीतील स्त्रीलेखिका: चिंता आणि चिंतन — डॉ.भालचंद्र फडके
 १०. स्त्रियांची आत्मचरित्रे : स्त्रीवादी शोध — डॉ.शोभा पाटील
 ११. दलितांची आत्मकथने : संकल्पना व स्वरूप — डॉ.वासुदेव मुलाटे
 १२. आत्मसंवाद— संपादक डॉ.आर.के.देवरे, डॉ.रवींद्र ठाकूर, डॉ.रवींद्र कडू
 १३. प्रदक्षिणा खंड १,२ — कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे
 १४. आधुनिक मराठी वाङ्मयातील स्त्रियांची आत्मचरित्रे —डॉ.विमल भालेराव
साहित्यप्रसार केंद्र, नागपूर
 १५. दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा, डॉ.मनोहर जाधव
 १६. वसंत बापटांचे गद्यसाहित्य: आकलन आणि आस्वाद — डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ,
वाडमयसेवा प्रकाशन,नाशिक
 १७. स्त्री आत्मकथन — संपा. चंद्रकुमार नलगे, गंगाधर पाननावणे
 १८. चरित्र—आत्मचरित्र : तंत्र आणि इतिहास — अ. म. जोशी
 १९. बापटांचे गद्यसाहित्य : आशय आणि आस्वाद — डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ(वाङ्मयसेवा प्रकाशन, नाशिक)
 २०. मराठी लेखिका : चिंता आणि चिंतन — डॉ. भालचंद्र फडके
 २१. दलित आत्मकथन — संपा. चंद्रकुमार नलगे, गंगाधर पाननावणे
 २२. प्राचीन मराठीतील चरित्रलेखन — वसंत बोरगावकर

२३. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ — डॉ. अंजली सोमण
२४. मराठी भाषा आणि साहित्य — संपा. डॉ. वि.भा. देशपांडे, डॉ. स्नेहल तावरे
२५. वाङ्मयातील वादस्थळे — प्रा. वा. ल. कुलकर्णी
२६. आमचा बाप आण आम्ही समीक्षा — संपादक डॉ. शैलेश त्रिभुवन
२७ लक्ष्मण माने यांचे साहित्य डॉ. ज्ञानेश्वर वाल्हेकर, स्वरूप, औरंगाबाद
द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए) मराठी स्पेशल १

प्रश्नपत्रिकेची स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा (सन २००९-१० पासून)
वार्षिक परीक्षा

नवा अभ्यासक्रम — १. मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह
नाटक— तृतीय रत्न — म. फुले आणि नाटक तात्विक
१. आमचा बाप आणि आम्ही, आत्मकथन —तात्विक

वेळ ३ तास	एकूण गुण ८०
प्र. १ला. १०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा	गुण १८
अ मधील ३ आणि ब मधील ३ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
अ नाटक वाङ्मय प्रकार तात्विक वर ५ प्रश्न विचारावेत.	
ब. आत्मकथन परंपरेवर ५ प्रश्न विचारावेत.	
प्र. २रा. . १०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा	गुण १२
अ मधील २ आणि ब मधील २ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
अ नाटक वाङ्मय परंपरेवर वर ४ प्रश्न विचारावेत.	
ब. आत्मकथन परंपरेवर ४ प्रश्न विचारावेत	
प्र. ३रा. ५० शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा.('अ' मधील २ व 'ब' मधील २)	गुण २०
अ. नाटक तृतीय रत्न वर ४ प्रश्न विचारावेत	
ब. आत्मकथन ४ प्रश्न विचारावेत	
प्र.४था . १५० शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा.	गुण १५
अ मधील १ आणि ब मधील १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
अ. नाटक तृतीयरत्न वर २ प्रश्न विचारावेत	
ब. आत्मकथन २ प्रश्न विचारावेत	
प्र.५था . ३०० शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा.	गुण १५
अ मधील १ आणि ब मधील १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
अ. नाटक तृतीय रत्न वर २ प्रश्न विचारावेत	
ब. आत्मकथन २ प्रश्न विचारावेत	

वार्षिक परीक्षा स्वरूप
द्वितीय वर्ष कला (S.Y.B.A.) मराठी जी.२

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा २००९-१० पासून
नवा अभ्यासक्रम — आधुनिक मराठी साहित्य व उपयोजित मराठी जी-२

१. संपादित कथासंग्रह २. आत्मकथन ३. उपयोजित मराठी
वेळ ३ तास

एकूण गुण ८०

प्रश्न १ ला खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा

अ. लेखन विषयक नियम किंवा मुद्रित शोधचिन्हासाठी उतारा

गुण १०

ब. दिलेला उतारा किंवा शब्द शुद्ध करणे

गुण १०

क. पारिभाषिक संज्ञा/ग्रांथिक शब्दांना बोलीतील पर्याय/व्यावसायिकांच्या
बोलीतील शब्द २० शब्द देणे — १० सोडविणे

गुण १०

प्र.२रा. २० शब्दात उत्तरे लिहा १४ प्रश्न विचारणे अ मधील ५ व बमधील ५ सोडविणे
गुण १०

अ. कथा — तात्त्विक

ब. आत्मकथन — तात्त्विक

प्र.३रा. ५० शब्दामध्ये उत्तरे लिहा (अ मधील १ व बमधील १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा
गुण १०

अ. कथा — तात्त्विक २ प्रश्न विचारणे १ सोडविणे.

ब. आत्मकथन — तात्त्विक २ प्रश्न विचारणे १ सोडविणे.

प्र. ४था. १५० शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा

गुण १५

अ. मधील १ व ब मधील १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ. संपादित कथासंग्रहावर २ प्रश्न विचारावेत

ब. आत्मकथनावर २ प्रश्न विचारावेत.

प्र. ५वा. ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

‘अ’ मधील १ व ‘ब’ मधील १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ. संपादित कथासंग्रहावर २ प्रश्न विचारावेत

ब. आत्मकथनावर २ प्रश्न विचारावेत

गुण १५

विशेष स्तर पेपर क्रमांक १ (एस-१)
मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह **एकूण गुण ६० एकूण तासिका ४८**
 सत्र पहिले

घटक १ तात्त्विक / सैद्धांतिक		गुण १५
तासिका १२	नाटक म्हणजे काय? नाटकाच्या विविध व्याख्या नाटक: घटक आणि रचना नाटयतंत्राचे — स्वरूप (बतावणी, स्वगत, नेपथ्य, संगीत, प्रकाशयोजना, रंगभूषा) विविध नाटयप्रकार/ (सुखात्मिका — शोकात्मिका, प्रहसन, मेलोड्रामा, एकांकिका, पथनाटय, नभोनाटय, नाटयछटा, संगीतीका) आशयानुसार प्रकार (सामाजिक, राजकीय, ऐतिहासिक, पौराणिक, समस्याप्रधान, ग्रामीण दलित, स्त्रीवादी रंगभूमी) नाटकाचे सादरीकरण नाटकाचे प्रयोगमूल्य	
घटक २	मराठी नाटयपरंपरा — विकासाचे टप्पे	गुण १५
तासिका १२	प्राचीन परंपरा — नाटक आणि इतर वाड.मयप्रकार : साम्य—भेद	
घटक ३	नाटक :-	३०
तासिका २४	१. तृतीय रत्न — म. ज्योतीराव फुले, संपादक १. सतीश पावडे नभ प्रकाशन, अमरावती २. प्रल्हाद लुलेकर शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर ३. डॉ. नीला पांढरे	
संदर्भ ग्रंथ	:-	
१.	भरताचे नाटयशास्त्र	— गोदावरी केतकर
२.	संस्कृत रंगभूमी	— गो.के.भट्ट
३.	नाटयनिर्मिती	— यशवंत केळकर
४.	रंगदर्शन	— नेमीचंद्र जैन
५.	आवाज आणि संवाद	— डॉ. श्रीराम लागू
६.	अभिनय शास्त्र	— डॉ. रूस्तम अचलखांब
७.	लोकरंगभूमी	— डॉ. प्रभाकर मांडे
८.	गतिमानी	— द.ग.गोडसे
९.	प्रदक्षिणा (खंड १, २)	— कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे
१०.	भारतीय रंगभूमीची परंपरा	माया सरदेसाई — स्नेहवर्धन
११.	मराठी शोकात्म नाटके	— उज्ज्वला जाधव — स्नेहवर्धन
१२.	मराठी कॉमेडी ट्रेजेडी	— माधव मनोहर — वसंत बुक स्टॉल
१३.	नाटक: एक चिंतन	वसंत कानेटकर — नीलकंठ प्रकाशन
१४.	शोकनाटयाची मूलतत्त्वे	— संपादक सु.गो.गोकाककर, कॉन्टिनेंटल
१५.	अत्रे—भावे	— वि.स.जोग — विजय नागपूर
१६.	वाड्.मयप्रकार नाटक	— भावे, दाते — अजब कोल्हापूर
१७.	Western inflence of Marathi Drama	- Dr. Anand Patil
१८.	साहित्यमूल्य आणि अभिरूची	— गो.मा.पवार

१९. नाटक :वाङ्.मयप्रकार — य.च.म.मु.विद्यापीठ,नाशिक: संपादक दत्ता भगत
२०. दलित रंगभूमी —दलित चळवळ— डॉ.मधुकर मोकाशी
२१. शोकनाटयाची मूलतत्त्वे — संपा. डॉ. सु.गो. गोळाककर, प्रा. एन. आर. दुडगेकर
२२. ऐतिहासिक मराठी नाटके — डॉ. भीमराव कुलकर्णी
२३. नाटयस्वगत : स्वरूप आणि समीक्षा — डॉ. शकुंतला खोत
२४. मराठी नाटयतंत्र — संपा. मो. द. ब्रह्मे, अ. म. जोशी
२५. नाटय समीक्षा : काही दृष्टिकोण — संपा. डॉ. वि. भा. देशपांडे
२६. मराठी सामाजिक नाटक आणि स्त्रीसमस्या — डॉ. कल्पना परांजपे
२७. दलित रंगभूमी — डॉ. भालचंद्र फडके
२८. मराठी नाटयसृष्टी — गो. मा. कुलकर्णी
२९. मराठी रंगभूमी मराठी नाटक — घटना आणि परंपरा संपा के. नारायण काळे, कुलकर्णी, ढवळे
३०. भरतमुनिप्रणित नाटयशास्त्र — गो. गो. अधिकारी
३१. शोकात्मिका : काही विचार — संपा. डॉ. सूर्यकांत अजमेरा
३२. मराठी नाटयपद : स्वरूप व समीक्षा — डॉ. अ.द. वेलमकर
३३. मराठी नाटकातील संवाद : बदलते रंगरूप — डॉ. सुनीता सहस्त्रबुद्धे
३४. सामाजिक नाटक : स्वरूपविचार — डॉ. प्रकाश मेदककर
३५. चरित्रात्मक नाटक : संकल्पना आणि समीक्षा — डॉ. गीता मांजरेकर
३६. पौराणिक नाटक : एक अन्वयार्थ — डॉ. अरूण प्रभुणे
३७. मराठीचा नाटयसंसार — वि. स. खांडेकर
३८. आधुनिक नाटयविचार — अनंत देशमुख
३९. शोकनाटयाचे अंतरंग — प्रा. ना.रा. दुंडगेकर
४०. शोकनाटयाचे साहित्यरूप — डॉ. सदा क—हाडे
४१. मराठी नाटयकला आणि नाटयवाङ्.मय — श्री. ना. बनहट्टी
४२. मराठी नाटयसमीक्षा — डॉ. रा. शं. वाळिंबे
४३. मराठी रंगभूमीचा इतिहास — श्री. ना. बनहट्टी
४४. शोकांतिकेचा उदय — डॉ. विलास खोले
४५. वाङ्.मयाचे अध्यापन — संपा. डॉ. वा.पु. गिंडे, डॉ. द.दि. पुंडे
४६. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार — संपा. श्री. पु. भागवत, सुधीर रसाळ
४७. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप— संपा. गो. मा. पवार, म.द. हातकणंगलेकर
४८. टीका प्रपंच — कमलाकर दीक्षित
४९. भारतमुनींचे नाटयशास्त्र — डॉ. सरोज देशपांडे
५०. मराठी शोकांतिका—नवविचार— डॉ. पुष्पलता राजापुरे, तापस
५१. स्वातंत्र्योत्तर सामाजिक नाटयसृष्टी — डॉ. श्रीकांत पाटील
५२. नाटयक्षरे — डॉ. मधुरा कोरान्ने
५३. एकपात्री प्रयोग : स्वरूप आणि कलारूप — डॉ. मधुरा कोरान्ने
५४. स्त्री नाटककारांची नाटके — डॉ. मधुरा कोरान्ने
५५. स्त्री समस्या आणि आजचे नाटक — डॉ. मधुरा कोरान्ने
५६. भारतीय नाटय प्रयोग विज्ञान — डॉ. अ.म. जोशी
५७. आजचे नाटककार — डॉ. पुंडे, डॉ. तावरे

द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए) मराठी स्पेशल १
सत्रांत परीक्षा — सत्र पहिले
प्रश्नपत्रिकेची स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा (सन २००९-१० पासून)

नवा अभ्यासक्रम — १. मराठी साहित्यातील विविध प्रकार

प्रथम सत्र — १. नाटक — तृतीय रत्न — म. फुले

२. नाटक तात्त्विक व परंपरा

वेळ २ तास

एकूण गुण ६०

प्र.१ला ५० शब्दांत उत्तरे लिहा

गुण १५

नाटक : वाङ्मय प्रकार तात्त्विक

पाच प्रश्न विचारणे ३ सोडविणे

प्र.२रा. २० शब्दांत उत्तरे लिहा (मराठी नाट्यपरंपरा — विकासाचे टप्पे

अ. १० प्रश्न विचारणे ५ सोडविणे

गुण १०

ब. 'तृतीय रत्न' नाटकावर १० प्रश्न विचारणे ५ सोडविणे

गुण १०

प्र.३रा. ५० शब्दांत उत्तरे लिहा (तृतीय रत्न नाटकावर

गुण १०

०४ प्रश्न विचारणे २ सोडविणे

प्र. ४था 'तृतीय रत्न' म. फुले वरील दीर्घोत्तरी प्रश्नांची १५० शब्दांत उत्तरे लिहा गुण १५

०४ प्रश्न विचारणे २ सोडविणे.

सत्र पहिले एकूण तासिक ४८ एकूण गुण ६०
साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : कादंबरी

घटक अ	:-	१. पारिभाषिक संज्ञा,	गुण १५
तासिका १२		२. ग्रांथिक शब्दांना बोलीतील पर्यायी शब्द	
		३. व्यावसायिकांच्या बोलीतील शब्द	
		४. विविध माध्यमातील संज्ञा व शब्द	
घटक ब	:-	कादंबरी या साहित्य प्रकाराची तात्विक चिकित्सा	गुण १५
तासिका १२		कादंबरीची व्याख्या आणि घटक, स्वरूप विशेष	
		कादंबरीचा रूपबंध, वर्गीकरण	
		कादंबरी आणि इतर साहित्य : परस्परसंबंध आणि साम्यभेद	
		मराठी कादंबरीची जडणघडण, कादंबरीची ऐतिहासिक स्थित्यंतरे,	
		कादंबरी या वाड.मय प्रकाराचे समकालीन विविध आयाम.	
घटक क	:-	कादंबरी	गुण ३०
तासिका २४		१. हाल्या हल्या दुधू दे बाबाराव मुसळे	

संदर्भ ग्रंथ :-

१. साहित्य अध्यापन आणि प्रकार : (संपादक) श्री.पु.भागवत आणि इतर
२. आधुनिक मराठी वाड.मयाचा इतिहास (खंड ४,५, व ६): संपादक रा.श्री.जोग
३. आधुनिक मराठी वाड.मयाचा इतिहास : अ.ना.देशपांडे
४. टीकास्वरयंवर : भालचंद्र नेमाडे
५. मराठी साहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप : गो.मा.पवार म.द.हातकणंगलेकर
६. मराठी कादंबरी : समाजशास्त्रीय समीक्षा : डॉ.रवींद्र ठाकूर
७. मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता — डॉ.भास्कर शेळके
८. वाड.मयाचे अध्यापन :- (संपादक) वा.पु.गिंडे, द.दि.पुंडे
९. साहित्य: समीक्षा आणि संवाद :- डॉ. रवींद्र ठाकूर
१०. मराठी ग्रामीण कादंबरी :- डॉ.रवींद्र ठाकूर
११. मराठी कादंबरीचे पहिले शतक :- कुसुमावती देशपांडे
१२. धार आणि काठ:- नरहर कुरूंदकर
१३. कादंबरी :- ल.ग.जोग
१४. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी :- उषा हस्तक
१५. साहित्याचा अन्वयार्थ :- डॉ.नागनाथ कोतापल्ले
१६. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास :- बापट, गोडबोले
१७. मराठी कादंबरीचा इतिहास :- डॉ.चंद्रकांत बांदिवडेकर
१८. मराठी प्रादेशिक कादंबरी तंत्र आणि स्वरूप :- डॉ.मदन कुलकर्णी
१९. मार्क्सवाद आणि मराठी साहित्य : डॉ.वि.स.जोग
२०. मराठी शब्दकोश —केळकर, डायमंड प्रकाशन, पुणे
२१. ग्रामीण बोलीचा शब्दकोश — डॉ.द.ता.भोसले
२२. वराडी शब्दकोश — देवीदास कोटे

२३. व—हाडी बोली — व.कृ. व—हाडपांडे
२४. सामाजिक कादंबरी: स्वरूप आणि समीक्षा — डॉ.प्र.ना.अवसरीकर
२५. कादंबरीची रचना :— श्री.मा.कुलकर्णी
२६. साहित्यमूल्य आणि अभिरूची — गो.मा.पवार
२७. उदाहरणार्थ कोसला — डॉ.वासुदेव सावंत.
२८. मराठी कादंबरी : चिंतन आणि समीक्षा — डॉ.चंद्रकांत बांदिवडेकर
२९. मराठी प्रादेशिक कादंबरी : डॉ. मदन कुलकर्णी
३०. मराठी कादंबरी : पहिले शतक — कुसुमावती देशपांडे
३१. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास प्रा. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले
३२. एक मुक्त संवाद : उद्याच्या कादंबरीकाराशी — श्री. ना. पेंडसे
३३. मराठी कादंब—यांची रंगयात्रा : डॉ. शुभदा खाडिलकर
३४. कादंबरी समीक्षा — श्री. मा. कुलकर्णी
३५. साहित्य : शोध आणि बोध — वा. ल. कुलकर्णी
३६. वाङ्मयातील वादस्थळे — वा. ल. कुलकर्णी
३७. मराठी कादंबरी : चिंतन आणि समीक्षा — डॉ. चंद्रकांत बांदिवडेकर
३८. अक्षर वाटा — डॉ. म. सु. पाटील
३९. साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया — डॉ. आनंद यादव
४०. प्रदक्षिणा (खंड १, २,) — कॉटिनेटल प्रकाशन पुणे
४१. तिस—यांदा रणांगण — डॉ. द. भि. कुलकर्णी
४२. वाङ्मयाचे अध्यापन — संपा. डॉ. वा. पु. गिंडे, डॉ. द.दि. पुंडे
४३. साहित्यमूल्य आणि अभिरूची — डॉ. गो. मा. पवार
४४. कादंबरी : सार आणि विस्तार — डॉ. महेंद्र कदम

विशेष स्तर पेपर क्रमांक २

.एस.वाय.बी.ए. (एस.२) एकूण तासिक ४८ एकूण गुण ६०
मध्ययुगीन मराठी वाड.मयाचा इतिहास प्रारंभ ते १८१८(स्थूल)

सत्र पहिले :- प्रारंभकाळ ते इ.स. १६००

प्रत्येक घटकास

आठ तासिका

१. कोरीव लेख आणि इतर ग्रंथ यांमधून मराठी साहित्य परंपरा लक्षात घेण्यासाठी उपयुक्त माहितीचे स्वरूप विशद करणे.
२. मुकुंदराजाची काव्यनिर्मिती : प्रेरणा व स्वरूप, आद्यत्वासंबंधीच्या वादाची स्थूल कल्पना
३. महानुभवांची वाड.मयनिर्मिती : प्रेरणा,स्वरूप, ऐतिहासिक महत्व आणि मराठी वाड.मयपरंपरेतील स्थान गद्य आणि पद्य
४. ज्ञानेश्वरांची/नामदेवांची काव्यनिर्मिती: प्रेरणा, स्वरूप,कार्य,तत्कालीन आणि मराठी वाड.मयपरंपरेतील स्थान व त्यांच्या प्रभावलीतील कवींचा स्थूल परिचय
५. एकनाथांची काव्यनिर्मिती : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य, तत्कालीन आणि मराठी वाडमय परंपरेतील स्थान
६. १६ व्या व १७ व्या शतकांतील ख्रिस्ती साहित्य: फादर स्टीफन्स ख्रिस्तपुराण: स्वरूप व ऐतिहासिक महत्व

सत्र दुसरे :- इ.स. १६०० ते १८१८ एकूण गुण ६० तासिका ४८

प्रत्येक घटकास

आठ तासिका

१. तुकारामांची काव्यनिर्मिती प्रेरणा, स्वरूप, कार्य
२. रामदास आणि रामदासी कवी प्रेरणा, स्वरूप, कार्य
३. पंडित कवी — परंपरा प्रेरणा, स्वरूप, कार्य
४. बखर

५. ऐतिहासिक पत्रव्यवहार

६. शाहिरांची निर्मिती

संदर्भ ग्रंथ :-

१. महाराष्ट्र सारस्वत : वि.ल.भावे,शं.गो.तुळपुळे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १,२,३: ल.रा.पांगारकर
३. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग १ ते ७ : डॉ.अ.ना.देशपांडे
४. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड, १,२,३: प्रकाशक— महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप : प्रा.ह.श्री.शेणोलीकर
६. पाच संतकवी आवृत्ती तिसरी : शं.गो. तुळपुळे
७. प्राचीन मराठी गद्य: प्रेरणा आणि परंपरा: श्री.रं.कुलकर्णी
८. प्राचीन मराठी पंडिती काव्य: डॉ.के.ना.वाटवे
९. मराठी लावणी वाङ्मय: डॉ. गंगाधर मोरजे मोघे प्रकाशन
१०. म—हाटी लावणी या ग्रंथाची प्रस्तावना: म.वा.धोंड
११. मराठी कवितेचा उषःकाल — श्री.म.वर्दे
१२. संत,पंत, तंत : श्री.म.माटे
१३. मराठी बखरवाङ्मयाचा पुनर्विचार : गं.ब.ग्रामोपाध्ये
१४. मराठी बखरवाङ्मय : र.वि. हेरवाडकर
१५. बखरवाङ्मय उद्गम व विकास : बापूजी संकपाळ
१६. मराठी ख्रिस्ती वाङ्मय फादर स्टीफन्स ते १९६० : गं.ना.मोरजे, अहमदनगर, कॉलेज प्रकाशन
१७. समाज जीवनातील तुकाराम — डॉ. ता. रा. पाटील
१८. पुन्हा तुकाराम — दिलीप पु. चित्रे.
१९. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास प्राचीन — डॉ. प्र.न. जोशी
२०. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास अर्वाचीन कालखंड—डॉ. प्र.न. जोशी
२१. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास १८०० ते १९६० — डॉ. प्र.न. जोशी
२२. मराठी वाङ्मयाची सद्यःस्थिती (सं.) — डॉ. टिळक/डॉ. पुंडे
२३. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास १८०० ते १९२०/१९२० ते १९६० — डॉ. गं.ना. जोगळेकर
२४. अर्वाचीन मराठी कवयित्री — डॉ. अलका चिडगोपकर
२५. संत गोरा कुंभार : वाङ्मय दर्शन — डॉ. बाबुराव उपाध्ये, स्नेहवर्धन, पुणे
२६. एकनाथ कालीन मराठी वाङ्मय — डॉ. इनामदार, डॉ. जोशी
२७. संत कवी आणि कवयित्री : एक अनुबंध — डॉ. सुहासिनी इल्लेकर
२८. रामदासांचे साहित्यशास्त्र — डॉ. भा. श्री परांजपे

२९. वारकरी संप्रदाय आणि संत साहित्य— डॉ. मोहिते
३०. ईश्वर निष्ठांची मांदियाळी — डॉ. मोहिते
३१. संतांची हे भेटी — डॉ. यु.श्री. कामडे
३२. काही संत काही शाहीर डॉ. मु.श्री. कामडे
३३. संत साहित्य दर्शन — डॉ. उषा देशमुख
३४. प्राचीन साहित्याच्या अंतरंगात— डॉ. वि.भी. कोलते

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप १. सत्रांत परीक्षा ६० गुण
 २. वार्षिक परीक्षा ८० गुण.
 द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए) मराठी स्पेशल २
 प्रश्नपत्रिकेची स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा (सन २००९-१० पासून)
 नवा अभ्यासक्रम : मध्ययुगीन मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास प्रारंभ ते १८१८ (स्थूल)
 सत्रांत परीक्षा — सत्र पहिले

वेळ २ तास	एकूण गुण ६०
प्र. १ला खालील प्रश्नांची उत्तरे २० शब्दात लिहा (१०पैकी ७) १० प्रश्न विचारणे ७ सोडविणे	गुण १४
प्र.२रा. खालील प्रश्नांची उत्तरे ५० शब्दात लिहा ४ प्रश्न विचारणे २ सोडविणे	गुण ८
प्र.३रा. खालील प्रश्नांची उत्तरे १५० शब्दात लिहा. ५ प्रश्न विचारणे ३ सोडविणे	गुण १८
प्र.४था. खालील प्रश्नांची उत्तरे ५०० शब्दात लिहा. २ प्रश्न विचारणे १ सोडविणे.	गुण २०

द्वितीय वर्ष कला (एस.वाय.बी.ए) मराठी स्पेशल २
 प्रश्नपत्रिकेची स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा (सन २००९-१० पासून)
 नवा अभ्यासक्रम : मध्ययुगीन मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास प्रारंभ ते १८१८ (स्थूल)

वार्षिक परीक्षा

वेळ ३ तास	एकूण गुण ८०
प्र. १ला पुढील पैकी कोणत्याही १० प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २० शब्दात लिहा १४ प्रश्न विचारणे अ मधील ५ व ब मधील ५ प्रश्न सोडविणे.	गुण २०
प्र.२रा. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पन्नास शब्दात लिहा. ४ प्रश्न विचारणे अ मधील एक आणि ब मधील एक सोडविणे	गुण १०
प्र.३रा. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दात लिहा ४ प्रश्न विचारणे 'अ' मधील एक आणि ब मधील एक सोडविणे	गुण २०
प्र.४था. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ३०० शब्दात लिहा प्रथम सत्राच्या अभ्यासक्रमावर २ प्रश्न विचारणे १ सोडविणे.	गुण १५
प्र.५वा. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ३०० शब्दात लिहा द्वितीय सत्राच्या अभ्यासक्रमावर २ प्रश्न विचारणे १ सोडविणे.	गुण १५

पुणे विद्यापीठ

एम.ए. मराठी भाग २ (सत्र पद्धती) प्रत्येक सत्रासाठी प्रत्येक विषयासाठी

एकूण घडयाळी तास ४०

अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २००९ पासून पुढे

संक्षिप्त आराखडा

प्रत्येक विषय :- प्रत्येक सत्र परीक्षा	८० गुण
मौखिक परीक्षा / ओरल	२० गुण
एकूण गुण	१००

तृतीय सत्र

अभ्यासपत्रिका क्र. ५	:- प्रसार माध्यमे आणि साहित्य व्यवहार
अभ्यासपत्रिका क्र. ६	:- साहित्य:समीक्षा व संशोधन
अभ्यासपत्रिका क्र. ७	:- विशेष लेखकाचा अभ्यास (प्राचीन/अर्वाचीन)
अभ्यासपत्रिका क्र. ८	:- ऐच्छिक
	१. लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य
	२. सौंदर्यशास्त्र
	३. लेखनविद्या
	४. मराठीतील वैचारिक साहित्य
	५. साहित्य: सर्जन व उपयोजन

चतुर्थ सत्र

प्रत्येक विषय प्रत्येक सत्र परीक्षा	८० गुण
दीर्घ शोधनिबंध / प्रोजेक्ट	२० गुण
एकूण	१०० गुण
प्रश्नपत्रिका क्र. ०५	:- प्रसार माध्यमे आणि साहित्य व्यवहार
प्रश्नपत्रिका क्र. ०६	:- साहित्य:समीक्षा व संशोधन
प्रश्नपत्रिका क्र. ०७	:- विशेष लेखकाचा अभ्यास (प्राचीन/अर्वाचीन)
प्रश्नपत्रिका क्र. ०८	:- ऐच्छिक
	१. लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य
	२. सौंदर्यशास्त्र
	३. निबंध लेखन
	४. साहित्याचा सामाजिकदृष्टीने अभ्यास
	५. साहित्य: सर्जन व उपयोजन

एम.ए.मराठी भाग — २
प्रसारमाध्यमे आणि साहित्य व्यवहार

उद्दिष्टे १. प्रसारमाध्यमासाठीचे लेखन कौशल्य आत्मसात करणे.

२. प्रसार माध्यमाचे समाजातील महत्व विशद करणे

३. प्रसार माध्यमात सेवेची संधी मिळविण्यासाठी विद्यार्थ्यांची भाषिक क्षमता विकसित करणे.

अभ्यासपत्रिका क्र. ५

तृतीय सत्र एकूण घड्याळी ४० तास
सत्रांत परीक्षा ८० गुण
प्रत्येक घटकासाठी १० तास

घटक क्र. १

मुद्रण माध्यमांसाठी लेखन

अ. भाषा ,स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

ब. वृत्त संस्कृती व घटक,घटना आणि चिकित्सा

क. फीचर रायटिंग

ड. रिपोर्टाज जलसंपदा, वन,शेती,निसर्ग,आरोग्य आणि विज्ञान इत्यादी

इ. प्रवासवर्णन

फ. क्रीडा पत्रकारिता, देशी—परदेशी खेळ

य. विकास पत्रकारिता — प्रयोजन आणि व्याप्ती

घटक क्र.२

आस्वाद लेखन: कला

अ.विविध कलांचे परस्पर संबंध

ब. कलानिहाय सर्जनात्मक आस्वादाचे स्वरूप

क. सर्जनात्मक आणि आस्वादात्मक लेखन

ड. नाट्य आस्वादात्मक लेखन

इ.संगीत,चित्रकला,काष्ठशिल्प,म्यूरल पेंटिंग इ.चा आस्वाद

फ.चित्रपट समीक्षा

घटक क्र.३

परिचय वजा

अ.पुस्तक परीक्षण

ब. लेखक परिचय

क. व्यक्तिवेध समाजसेवक,साहित्यिक, नाट्य,चित्रपट,

कृषी आणि बालांच्या जडणघडणीत कार्यरत

असलेल्या व्यक्तिंविषयी जाणीव—जागृती

घटक क्र. ४

दृक—श्राव्य माध्यमांसाठी लेखन

अ. स्वरूप आणि वैशिष्ट्य, आवश्यकता

ब. भाषिक कौशल्य

क. वृत्त संपादन आणि घटना, घटकांचे प्रयोजन

ड. संगीत समीक्षा

सत्र अखेरीस २० गुणांची ओरल (मौखिक परीक्षा) होईल.

चतुर्थ सत्र एकूण घड्याळी ४० तास

सत्रांत परीक्षा ८० गुण

प्रत्येक घटकासाठी १० तास

घटक क्र.५

वृत्तसंकलन प्रक्रिया

अ. निर्मिती,संकल्पना आणि स्वरूप

ब. प्रासंगिक कार्यक्रम

क. वृत्त संकलन

ड. मालिका

इ. नाटय

फ. निसर्ग आणि पर्यावरण

य. लोकसाहित्य, लोककला आणि लोकवाङ्मय

घटक क्र.६

जाहिरात लेखन

अ. संकल्पना आणि स्वरूप

ब. माध्यमनिहाय जाहिरात लेखन

क. वैशिष्ट्य आणि स्वरूप

ड. मुद्रित माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

इ. श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

फ. दृक—श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

घटक क्र.७

पटकथा लेखन

अ. स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

ब. माध्यमनिहाय पटकथा लेखनाचे स्वरूप

क. दृक—श्राव्य माध्यमांसाठी पटकथा लेखन

ड. चित्रपट माध्यमांसाठी पटकथा लेखन

घटक क्र. ८

लेख—कौशल्य : स्वरूप व कला

- अ. विविध साहित्य प्रकारांच्या मूलाधारांवर
आधारित पटकथा लेखन
 - ब. साहित्य प्रकारांचे स्वरूप आणि पटकथा
 - क. साहित्य प्रकार— कादंबरी, कथा, नाटक
 - ड. रूपांतर कौशल्ये
 - इ. भाषा कौशल्य
- सत्र अखेरीस २० गुणांसाठी प्रोजेक्ट लेखन करावे

संदर्भासाठी ग्रंथ :-

१. भारतीय रंगभूमी
 २. अभिनय शास्त्र
 ३. नाटककाराची कला
 ४. खेळ नाटकाचा
 ५. संपादन स्वरूप आणि कार्य
 ६. बातमीची कार्यक्षेत्रे
संगीत समीक्षा
 - ७ बापट उवाच —
 - ८ दूरदर्शनसाठी लेखन
 - ९ जाहिरातीचे युग
 १. गीतयात्री
 २. संगीतशास्त्राचा अभ्यास
 ३. थोर संगीतकारांची परंपरा
 ४. शब्दप्रधान गायिकी
 ५. सर्जनात्मक लेखन
 ६. मराठी लेखन मार्गदर्शिका
 ७. भयंकर सुंदर भाषा
 ८. कविता आणि प्रतिमा
 ९. कवितेविषयी फीचर रायटिंग
 १. पत्रकारितेचा स्वभाव
 २. फीचर रायटिंग
 ३. भाषांतर मीमांसा
 ४. पत्रकारिता—स्वरूप आणि चिकित्सा
- आद्य रंगाचार्य, नॅशनल बुक स्ट्रट
स्टानिस्ला वस्की अनुवाद व.ह.गोळे कान्टिनेंटल
प्रकाशन
जी.बी.पिस्ले
राजीव नाईक, मौज प्रकाशन
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
संपादक — यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त
विद्यापीठ, नाशिक
संपा— डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाड्.मयसेवा
नाशिकरोड)
केशव केळकर
केशव केळकर
माधव मोहोळकर, मौज प्रकाशन
बी.आर. देवधर
बी.आर.देवधर
यशवंत देव पॉप्युलर प्रकाशन
आनंद पाटील, पद्मगंधा प्रकाशन
यास्मीन शेख, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
द.दि.पुंडे, मॅजिस्टिक प्रकाशन, पुणे.
सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन
वसंत आबाजी डहाके, स्वरूप प्रकाशन
ल.ना.गोखले, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन
प्रसन्नकुमार अकलुजकर, श्रीविद्या प्रकाशन
कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन
महावीर जोधळे, सुविद्या प्रकाशन

५. भारतीय रंगभूमीची परंपरा — डॉ. माया सरदेसाइ
६. भरतमुनीचे नाट्यशास्त्र (अभिनय केंद्री) — डॉ. सरोज देशपांडे
७. वैखरी — डॉ. अशोक केळकर
८. मराठीचिथे मंदिरी — श्री. ना. चाफेकर
९. व्यावहारिक मराठी भाषा — शरदिनी मोहिते
१०. शब्दसखे — वसंत उत्पात

पटकथालेखन

१. मराठी चित्रपटाची पटकथा — अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन

लोककला—लोकवाङ्मय

१. तमाशा एक रांगडी कला — संदेश भंडारी
२. नाटक — आशय आणि आकलन — अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन
३. तमाशा लोकरंगभूमी — रूस्तुम अचलखांब, सुगावा प्रकाशन
४. नाटक वाङ्मय प्रकार — दत्ता भगत, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
५. शाहिरीचे लोकरंग — अंबादास तावरे
६. मराठी लोककथा — सरोजिनी बाबर
७. नाचू कीर्तनाच्या रंगी — यशवंत पाठक
८. रंगबाजी — रूस्तुम अचलखांब

नाटयसमीक्षेच्या संदर्भातील अधिकारी व्यक्ती

१. माधव वझे
२. सुरेशचंद्र पाध्ये
३. प्रसन्नकुमार अकलुजकर
४. कमलाकर नाडकर्णी
५. जयंत पवार
६. कमलाकर सोनटक्के

अभ्यासपत्रिका क्रमांक ६

साहित्य : समीक्षा व संशोधन

उद्दिष्टे :—

१. साहित्य समीक्षा व्यवहाराची जाण वाढीस लागणे.
२. साहित्य समीक्षेची संकल्पना समजावून घेणे.
३. साहित्य समीक्षा विचार आणि साहित्य समीक्षा—व्यवहारातील समज वाढीस लागणे.
४. साहित्यिक, साहित्यकृती, साहित्यनिर्मिती, साहित्यप्रकार या विविध संदर्भांनी समर्पक समीक्षा करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.
५. संशोधनाची संकल्पना समजावून घेणे.
६. संशोधनदृष्टी विकसित करणे.
७. साहित्याच्या अभ्यासातील संशोधनाचे महत्त्व लक्षात घेणे.
८. साहित्य संशोधनाच्या नव्या दिशांचे आकलन होणे.
९. साहित्याचा इतर सामाजिक शास्त्रांशी असणारा संबंध लक्षात घेवून त्या परिप्रेक्ष्यात साहित्याचा अभ्यास करणे.
१०. संशोधनाच्या पद्धतीनुसार प्रत्यक्ष संशोधन करणे.

तृतीय सत्र साहित्य समीक्षा

एकूण घडयाळी ४० तास प्रत्येक घटकास १० तास

सत्रांत परीक्षा ८० गुण

घटक १ समीक्षेची संकल्पना

१. समीक्षा म्हणजे काय? (व्याख्या अपेक्षित)

२. समीक्षेची उद्दिष्टे

३. समीक्षेचे प्रयोजन

४. समीक्षेतील साहित्याचे आकलन, आस्वाद—मूल्यमापन यांचे स्थान व कार्य

घटक २ अ) आदर्श समीक्षकाची साधना (आदर्श समीक्षकाचे गुण)

रसिकता

प्रज्ञा

तुलनाक्षमता

चिकित्सकता

मूल्यविवेक

विश्लेषकता

व्युत्पन्नता

तुलनाक्षमता

भाषिक तयारी

ब) समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये :-

१. समीक्षाविषयाचे अवधान व तारतम्य

२. निकषाचे तारतम्य

३. व्यक्तिनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे तारतम्य

४. मांडणी व शैली यांचे तारतम्य

५. संगती व सुसुत्रता यांचे भान

६. नेमकेपणा व तार्किकता यासंबंधीचा विवेक

७. वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्परसंबंध आणि त्यांच्या वापराबाबत करावयाचा विवेक

घटक ३ समीक्षेच्या पद्धती :-

१. आस्वादक समीक्षा

२. रूपवादी समीक्षा

३. चरित्रात्मक समीक्षा

४. मानसशास्त्रीय समीक्षा

५. आदिबंधात्मक समीक्षा

६. ऐतिहासिक समीक्षा

७. समाजशास्त्रीय समीक्षा

८. मार्क्सवादी समीक्षा

९. स्त्रीवादी समीक्षा

घटक ४ मराठी समीक्षेची वाटचाल

१. १८७४ ते १९२०

२. १९२१ ते १९४५

३. १९४५ ते १९७५

या कालखंडातील समीक्षेचा परामर्श घेणे.

सत्र अखेरीस २० गुणांची मौखिक तोंडी परीक्षा होईल.

संदर्भ ग्रंथ :-

१. समीक्षेची नवी रूपे गंगाधर पाटील
२. वाङ्.मयीन वाद म.सा.परिषद, पुणे प्रकाशन
३. टीकाविवेक श्री.के.क्षीरसागर
४. साहित्यसमीक्षा :स्वरूप आणि विकास ना.रा.गोडबोले, गं.ना.जोगळेकर
५. नवसमीक्षा — काही विचारप्रवाह संपादक गो.म.कुलकर्णी
६. आदिबंधात्मक समीक्षा म.सु.पाटील
७. मानसशास्त्रीय समीक्षा डॉ.अ.वा.कुलकर्णी
८. साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया आनंद यादव
९. मराठी समीक्षेची वाटचाल गो.म.कुलकर्णी
१०. साहित्य: स्वरूप आणि समीक्षा वा.ल.कुलकर्णी
११. साहित्य: स्वरूप आणि समीक्षा दि.के.बेडेकर
१२. साहित्य: समाज व संस्कृती दिगंबर पाध्ये
१३. साहित्य,शासन: स्वरूप व समीक्षा वसंत पाटणकर
१४. वाङ्.मयीन आकलन — रा.ग.जाधव, वाङ्.मय सेवा प्रकाशन नाशिकरोड
१५. अहिराणी लोकगीते आणि लोकभाषा — म.सु.पगारे वाङ्.मय सेवा प्रकाशन नाशिकरोड
१६. साहित्य समीक्षा : स्वरूप आणि विकास — ना. वा. गोडबोले, गं.ना.जोगळेकर
१७. स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन — डॉ. अश्विनी धोंगडे
१८. जनसाहित्याचा दिशेने — या. वा. वडस्कर
१९. बापट उवाच— संपा. डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्मयसेवा प्रकाशन,नाशिकरोड)
२०. तौलनिक साहित्याभ्यास : मूलतत्वे आणि दिशा — वसंत बापट
२१. प्रतिसाद — बाळकृष्ण कवठेकर
२२. टीकाविवेक — श्री. के. क्षीरसागर
२३. टीका प्रपंच — कमलाकर दीक्षित (मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे)
२४. प्रदक्षिणा (खंड १,२) कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे)
२५. बापटांचे गद्यसाहित्य : आशय आणि आस्वाद — डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्.मयसेवा प्रकाशन,नाशिकरोड)
२६. टीका आणि टीकाकार — डॉ. वा.भा. पाठक

२७. मार्क्सवादी साहित्यविचार — केशव शिरवाडकर (के. रं.)
२८. साहित्याचे परिघ — डॉ. निशिकांत ठकार
२९. प्रा. रा.श्री. जोग गौरवग्रंथ — संपा. द. ना. गोखले, भावे, पाध्ये
३०. वाङ्.मयीन वाद : संकल्पना व स्वरूप — संपा. सीताराम रायकर, आनंद यादव
३१. समीक्षेतील नव्या संकल्पना — संपा. डॉ. मनोहर जाधव
३२. सामाजिक शास्त्रे आणि साहित्य — संपा. डॉ. ह.श्री.साने
३३. साहित्य आणि संस्कृती — डॉ. दु. का. संत
३४. साहित्य विचार : प्रा. रा.श्री. जोना गौरव ग्रंथ — संपा द. न. गोसावी व इतर
३५. त्रिदल — संपा — एम. आर. शेख
३५. वाङ्.मयीन संज्ञा व संकल्पना कोश — संपा. वसंत डहाके व इतर
३६. कवितेची शैली — डॉ. महेंद्र कदम
३७. कादंबरी : सार आणि विस्तार —डॉ. महेंद्र कदम
३८. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा — डॉ. शोभा पाटील, प्रकाशन —
स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे.
३९. समीक्षेतील अवतरणे — रा.ग. जाधव
४०. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा — डॉ. शोभा पाटील

चतुर्थ सत्र संशोधन

एकूण घळयाळी ४० तास प्रत्येक घटकास १० तास सत्रांत परीक्षा ८० गुण

- घटक ५ संशोधन : संकल्पना व स्वरूप
१. संशोधनाच्या प्रेरणा
 २. संशोधनाची प्रयोजने
 ३. संशोधनाच्या विविध व्याख्या
 ४. संशोधकांच्या अंगी असणारे गुण
 ५. संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे
 ६. संशोधनाची साधने :- पुस्तके, नियतकालिके, वृत्तपत्रे, कोशवाङ्मय, सूचिवाङ्मय, हस्तलिखिते, शिलालेख, ताम्रपट इ.
- घटक ६ वाङ्मयीन संशोधनाची अभ्यासक्षेत्रे
१. साहित्यकृतीनिष्ठ संशोधन
 २. वाङ्मय प्रकारानिष्ठ संशोधन
 ३. लेखकाचा अभ्यास
 ४. कालखंडाचा अभ्यास
 ५. भाषिक संशोधन
 ६. लोकसाहित्यविषयक संशोधन
 ७. तौलनिक साहित्याभ्यास
 ८. वाङ्मयेतिहासासंबंधी संशोधन
 ९. संहिता संपादन व विश्लेषण
- घटक ७ आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधन
१. साहित्य आणि तत्वज्ञान
 २. साहित्य आणि समाजशास्त्र
 ३. साहित्य आणि मानसशास्त्र
 ४. साहित्य आणि संस्कृती
 ५. साहित्य आणि सौंदर्यशास्त्र
 ६. साहित्य आणि इतिहास
 ७. साहित्य आणि राज्यशास्त्र
 ८. साहित्य आणि अर्थशास्त्र इ.ज्ञानशाखांशी अनुबंध
- घटक ८ मराठीतील संशोधन परंपरा
१. लोकसाहित्याचे संशोधन
 २. भाषाविषयक संशोधन
 ३. महानुभाव वाङ्मयाचे संशोधन
 ४. मध्ययुगीन वाङ्मयाचे संशोधन
 ५. मराठीचे पाश्चात्य संशोधक

सत्र अखेरीस २० गुणांचा दीर्घ शोध निबंध तयार करणे.

संदर्भ ग्रंथ :-

१. भाषा व साहित्य संशोधन : खंड १,२,३ १९८९, वसंत जोशी, म.ना.अदवंत, गं. ना.जोगळेकर व इतर संपादक, पुणे , महाराष्ट्र साहित्य परिषद
२. शोध निबंधाची लेखनपद्धती दु.आ.२००६, स.गं.मालशे,मुंबई,लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन
३. मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा १९९५,श.रा.राणे, धुळे, का.स.वाणी म.प्र.अ.संस्था
४. मराठी साहित्य संशोधन : नव्या दिशा २००६, अविनाथ अवलगावकर संपादक, पुणे प्रतिमा प्रकाशन
५. साहित्याचा अभ्यास डॉ.र.बा.मंचरकर सद्राव ग्रंथ २००३ चं.वि.जोशी व इतर, पुणे, प्रतिमा प्रकाशन
६. संशोधनाची क्षितिजे वि.भि.कोलते, गौरव ग्रंथ, १९८५, भा.ल.भोळे संपादक, नागपूर, अमेय प्रकाशन
७. प्राचीन मराठी हस्तलिखिते: संशोधन आणि संपादन १९९२, श्री.रं.कुलकर्णी,धुळे, का.स.वाणी व.प्र.अ.संस्था
८. मराठी प्रबंध सूची २००१ : व.वि.कुलकर्णी, नागपूर,साहित्य प्रसार केंद्र
९. मराठी साहित्य संशोधन १९९८, म.पां.भावे, श्रीहरी भिडे, पद्माकर शिरवाडकर संपादक, ठाणे, महाराष्ट्र साहित्य परिषद
१०. शोधविज्ञान कोश १९८५ दु.का.संत, पुणे, पुणे विद्यार्थीगृह प्रकाशन
११. मराठी संशोधनविद्या — डॉ.उषा देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे १९९४
१२. साहित्य शोधणी — डॉ.उषा देशमुख, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९
१३. साहित्यसमीक्षा आणि पारिभाषिक संज्ञा—वसंत दावतर, म.रा.सा.सं.मंडळ, मुंबई,
१४. संशोधन पद्धती — प्रक्रिया आणि अंतरंग — डॉ.दु.का.संत, अनाथ विद्यार्थीगृह प्रकाशन, पुणे — १९६६
१५. संशोधन :स्वरूप आणि पद्धती—संपादक: डॉ.सु.रा.चुनेकर, रंगनाथ पठारे, शि.प्र. संस्था, संगमनेर— १९८३
१६. लोकसाहित्य शोध व समीक्षा — रा.चिं.ढेरे
१७. मराठीचे परदेशी अभ्यासक — रा.चिं.ढेरे व इतर ललित दिवशी १९९३
१८. मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप व दिशा — श. रा. राणे
१९. संशोधन : सिद्धांत व पद्धती — सदा कःहाडे
२०. लोकसाहित्य मीमांसा — भाग १, २ — विश्वनाथ शिंदे
२१. लोकसाहित्य स्वरूप व विवेचन — कालभूत
२२. वाङ्मयीन विद्वता — दु. का. संत
२३. लोकसाहित्याचे स्वरूप — डॉ. तारा भवाळकर
२४. लोकगीतांचे माझे स्मरण — डॉ. य.ग. शिंदे
२५. लोकमानसातील पारंपरिक कोळीगीते — शेट्टे/जगदीश संसारे/रामचंद्र वरड

अभ्यासपत्रिका क्र.७

विशेष लेखकाचा अभ्यास (प्राचीन/अर्वाचीन)

- एकूण घडयाळी ४० तास प्रत्येक घटकास ८ तास सत्रांत परीक्षा ८० गुण
- अ. एकाच लेखकाचे वाङ्मयीन आकलन :-
लेखकाच्या व्यक्तिमत्वाची जडणघडण, सांस्कृतिक व वाङ्मयीन वातावरण,
निर्मिती प्रेरणा, लेखकाची वाङ्मय निर्मिती — स्वरूप व प्रेरणा
- ब. लेखकाचा काल व त्याची साहित्यनिर्मिती यांतील संबंधाचा शोध व त्याद्वारे
लेखनातील कालतत्व व चिरंतनतत्व यांचा मागोवा
- क. साहित्य निर्मितीचा क्रम लक्षात घेउन लेखकाच्या लेखनातील परिवर्तनाचा
विचार, साहित्य निर्मितीतील वैविध्य व त्यातील लेखकाचे स्थान, लेखकाची
जीवननिष्ठा व त्यांचे साहित्य निर्मितीवरील परिमाण. मराठी साहित्यातील
लेखकाचे योगदान व त्याच्या साहित्य कृतीचे वाङ्मयीन आकलन
- ड. विविध वाङ्मयकृतीतून लेखकाचे योगदान व त्याचे तौलनिक आकलन

प्राचीन : संत तुकाराम

तृतीय सत्र

- घटक १ तुकाराम चरित्र
घटक २ तुकारामांची साधकावस्था
घटक ३ तुकारामांचा उपदेश आणि तत्वज्ञान
घटक ४ धर्म सुधारक — समाजसुधारक तुकाराम
घटक ५ तुका आकाशा एवढा/तुका झालासे कळस
सत्र अखेरीस २० गुणांची ओरल (मौखिक तोंडी परीक्षा) होईल.

चतुर्थ सत्र

- घटक ६ तुकाराम गाथा —छंदाची निवड
घटक ७ तुकारामांची काव्यदृष्टी व भाषाशैली
घटक ८ तुकारामांच्या कवितेतील लोकतत्वे व लोकमाध्यमे
घटक ९ तुकारामांच्या कवितेतील विद्रोह आधि बंडखोरी
सत्र अखेरीस २० गुणांचा दीर्घ शोध निबंध लेखन करणे.

संदर्भ ग्रंथ :-

१. तुकाराम व्यक्तित्व आणि कवित्व डॉ.किशोर सानप/तायडे
२. विद्रोही तुकाराम — आ.ह.साळुंखे
३. तुकाराम दर्शन — सदानंद मोरे
४. प्राचीन मराठी संत कवी, भाग १ ज.र.आजगावकर, मुंबई १९५७
५. प्राचीन—मध्ययुगीन धर्मविचार आणि मराठी संत—डॉ.स.रा.गाडगीळ
६. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप डॉ.ह.श्री.शेणोलीकर
७. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
८. पाच संतकवी — डॉ. शं. गो. तुळपुळे

९. तुकारामाचे निवडक अभंग — संपा— डॉ. प्र. न. जोशी
१०. तुकारामाचे निवडक ७५ अभंग — संपा. डॉ. वासुदेव मुलाटे
११. तुकारामाचे निवडक अभंग — श्री. म. पिंगे, प्रा. गजमल माळी
१२. मराठी वाङ्मयाभिरूचीचे विहंगमावलोकन — रा. श्री. जोग
१३. तुकाराम : कथात्म साहित्य : एक अभ्यास — अनुराधा पोतदार
१४. तुकारामाचे अभंग — संपा. डॉ. यशवंत पाठक
१५. तुकाराम दर्शन अर्थात अभंगवाणी प्रसिद्ध तुकयाची
— प्रा. गं. बा. सरदार
१६. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती— प्रा. गं. बा. सरदार
१७. तुकारामाची प्रभावळ — डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
१८. संत तुकारामाची जीवननिष्ठा — डॉ. ल. का. मोहरीट
१९. तुका झालासे कळस — स. कृ. जोशी
२०. पारख — कृ. ब. निकुंभ
२१. आनंदाचा डोह — प्रा. रा.ग. जाधव
२२. वाङ्मयीन आकलन — प्रा. रा. ग. जाधव
२३. वाङ्मय दर्शन — डॉ. पंडित आवळीकर
२४. साहित्यवेध — डॉ. निर्मलकुमार फडकुले
२५. कवितेची रसतीर्थे — डॉ. निशिकांत मिरजकर
२६. कविता आणि रसिकता — प्रा. रा.ग. जाधव
२७. पसायदान — प्रा. डी.ए. माने
२८. मराठी संत वाङ्मयातील परमार्थ मार्ग (भाग—२)
संपा.— प्रा. द.रा. रानडे, ग. बा. नेवाळकर.
२९. पुन्हा तुकाराम दिलीप चित्रे
३०. समाज जीवनातील तुकाराम — ता. रा. पाटील
३१. संत तुकाराम आणि संत कबीर— डॉ. कृ.ज्ञा. भिंगारकर
३२. संत, पंत व तंत — श्री.म. माटे
३३. संत तुकाराम आणि रेव्ह. टिळक, डॉ. सुभाष पाटील
३४. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास (प्राचीन खंड)—
डॉ. प्र.न. जोशी
३५. वारकरी संप्रदाय आणि संत साहित्य — डॉ. मोहिते
३६. मराठी संतांच्या विराण्या — डॉ. प्र.न. जोशी
३७. प्राचीन साहित्याच्या अंतरंगात — डॉ. वि.भी. कोलते.

अर्वाचीन
द.ता.भोसले
तृतीय सत्र

- घटक १ डॉ.द.ता.भोसले व्यक्तिमत्त्वाची जडणघडण
- घटक २ **कथासंग्रह** — १. जन्म — शब्दालय,
२. मनस्विनी — मेहता
३. पाउस — स्नेहवर्धन
४. पाळत — सुविधा सोलापूर
५. अग अग म्हशी — सुविधा सोलापूर
- घटक ३ **कादंबरी** —
१. मी आणि माझा बाप — मेहता
२. इथे फुलांना मरण जन्मता — मेहता
- घटक ४ **ललितगद्य** —
१. पार आणि शिवार — ३) परिघावरची माणसं
२. बाळमुठीतील दिवस — साकेत ४) आठवणीतला दिवस
- घटक ५ **भाषा विशेष**
सत्र अखेरीस २० गुणांची मौखिक तोंडी परीक्षा होईल.
- चतुर्थ सत्र**
- घटक ६ ग्रामीणबोलीचा शब्दकोश
- घटक ७ चरित्र — लोकोत्तर संत गाडगेबाबा जीवन व कार्य —ग्रंथाली
- घटक ८ लोकसाहित्य कुमारांचे कर्मवीर— भाऊराव पाटील :—
१. संस्कृतीच्या पाउलखुणा — पद्मगंधा ३) चावडीवरचा दि
२. लोकसंस्कृती : स्वरूप व विशेष — पद्मगंधा
- घटक ९ समीक्षा लेखन
ग्रामीण साहित्य— एक चिंतन — द.ता.भोसले — मेहता
- घटक १० वाङ्.मयीन योगदान
- संदर्भ ग्रंथ :—

१. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय — संपादक य.दि. फडके
२. महात्मा फुले — शोधाच्या नव्या वाटा — संपादक हरी नरके
३. ग्रामीणता साहित्य आणि वास्तव — आनंद यादव
४. ग्रामीण साहित्य चिंतन आणि चर्चा — डॉ. वासुदेव मुलाटे
५. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन — द.ता. भोसले
६. ग्रामीण साहित्य स्वरूप आणि शोध — डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले
७. ग्रामीण साहित्य स्वरूप आणि समस्या — आनंद यादव
८. १९६० नंतरची सामाजिक स्थिती आणि साहित्यातले नवे प्रवाह —
आनंद यादव

९. कादंबरीकार र.वा. दिघे— रवींद्र ठाकूर
१०. प्रादेशिक कादंबरी — डॉ. भास्कर शेळके
११. मराठी ग्रामीण कादंबरी — डॉ. रवींद्र ठाकूर
१२. मराठी साहित्य : समाज आणि संस्कृती — डॉ. आनंद यादव
१३. गावगाडा — त्रिं. ना. अत्रे
१४. गावरहाटी — दौंडकर, जगताप
१५. अश्वत्याची सळसळ — रा.ग. जाधव
१६. जनसाहित्याच्या दिशेने— — मा.ला. वडरकर
१७. साहित्य चिंतन — जनार्दन वाघमारे
१८. ग्रामीण कथा — मुलाटे वासुदेव
१९. भूमी आणि भूमिका — भास्कर चंदनशीव
२०. ग्रामीण समाजजीवन आणि साहित्य — गणेश देशमुख
२१. मराठी कथा साहित्य : एक आलेख — म. ना. अदवंत, निहारा,

पुणे १९९३

२२. मराठी कथा उद्गम आणि विकास — इंदूमती शेवडे
२३. साहित्याचा अन्वयार्थ — कोत्तापल्ले १९९६
२४. साठोत्तरी वाङ्.मयीन प्रवाह — संपा. शरणकुमार लिंबाळे
२५. मराठी कथा ' स्वरूप आणि आस्वाद, स्वाध्याय प्रकाशन, पुणे ,
१९७६
२६. वाङ्.मयीन दृष्टी आणि दृष्टीक्षेप — बा.ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर
प्रकाशन, मुंबई १९६९
२७. साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा — पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई १९८०
२८. आ.म. वा. इतिहास भाग — अ.ना. देशपांडे, व्हीनस १९७०.
२९. गावजागर — कृष्णा इंगवले, सांगोला.

सत्र अखेरीस २० गुणांचा दीर्घ शोध निबंध लेखन

अभ्यासपत्रिका क्र.८

ऐच्छिक

१. सौंदर्यशास्त्र
२. लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य : जुनाच अभ्यासक्रम राहिल.
३. लेखनविद्या :
४. मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिकदृष्टीने अभ्यास
५. साहित्य: सर्जन व उपयोजन

१. अभ्यास पत्रिका क्र. ८ : ऐच्छिक : सौंदर्यशास्त्र

उद्दिष्टे

१. सौंदर्यशास्त्राच्या स्वरूपाचे ज्ञान करून घेणे
२. सौंदर्यविषयक प्रमुख सिद्धान्ताचा परिचय करून घेणे व त्यासंबंधी चिकित्सा करण्याची क्षमता वाढविणे.
३. सौंदर्य आणि कलानुभव यांचे संबंध स्पष्ट होण्यास उपयुक्त माहिती घेणे आणि त्यासंबंधी चिकित्सा करण्याची क्षमता वाढविणे.
४. सौंदर्यशास्त्रातील अनुशासकांचे ज्ञान होण्यास मदत होईल, अशी माहिती घेणे आणि त्यासंबंधी चिकित्सा करण्याची क्षमता वाढविणे.

५. सौंदर्यसिद्धान्त आणि सौंदर्यशास्त्रातील अनुशासन यांच्या आधारे समीक्षा विचारांचे स्वरूप निश्चित करता येईल याबाबत शक्यतेचा निर्णय घेण्यास उपयुक्त माहिती घेणे आणि त्यासंबंधी चिकित्सा करण्याची क्षमता वाढविणे.

तृतीय सत्र :

१. सौंदर्यशास्त्राचे स्वरूप :

अ. सौंदर्यशास्त्र व विज्ञान, मनोविज्ञान आणि तत्त्वज्ञान संबंध

आ. सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षासंकल्पना

इ. निसर्गातील सौंदर्य व निसर्गाबाहेरील सौंदर्य

ई. सौंदर्यशास्त्र आणि नवे शोध

२. सौंदर्यवाचक विधानांचे स्वरूप :

अ. सौंदर्यविधान आणि तर्किकता

आ. सौंदर्यविधान : सार्वत्रिक की व्यक्तिनिष्ठ?

इ. सौंदर्यविधान आणि अनन्यसाधारणत्व

ई. सौंदर्यविधान आणि नीतिविधान

उ. सौंदर्यविधान आणि मूल्यविधान

उ. सौंदर्यविधान आणि द्विध्रुवात्मकता

३. सौंदर्यसिद्धान्त :

अ. आविष्कारवाद

आ. क्रीडासिद्धान्त

इ. सुखवादाचा सिद्धान्त (Hedonism)

ई. भावनानिष्ठतेचा सिद्धान्त

उ. सह—अनुभूतीचा सिद्धान्त(Theory of empathy)

उ. लयसिद्धान्त

४. सौंदर्यानुभव :

अ. सौंदर्यानुभव आणि व्यावहारिक अनुभव

आ. सौंदर्यानुभव आणि तातड्वक अनुभव

इ. सौंदर्यानुभवाची विविधता व स्वायत्ता

ई. सौंदर्यानुभवातील तटस्थता (Psychiatic Distance)

उ. सौंदर्यानुभवाची भावना

उ. सौंदर्यानुभवातील ज्ञानशक्तीचे मक्तमेलन(Free Play of cognitive Facilities)

ए. सौंदर्यानुभवातील वैश्विकता

चतुर्थ सत्र

१. सौंदर्याभावना : दृष्टिकोन :

अ. मानवी भावनांतील एक भावना : सौंदर्यभावना

आ. सौंदर्यभावनेचे स्वरूप

इ. सौंदर्यभावनेचे कार्य

२. कला आणि रूप :

- अ. रूप (Significant Form) म्हणजे काय ?
 आ. अॅरिस्टॉटलची रूपविषयक कल्पना
 इ. कलाकृतीची सेंद्रिय एकात्मता
 ई. कलाकृतीचे अर्थपूर्ण रूप (Significant Form)
 उ. रूप: साहित्याचे व इतर कलांबाबतचे?
३. कलेचे परिणाम :
 अ. भावनांचे विरेचन अथवा विशुद्धीकरण (Catharsis)
 आ. भावनात्मक समाधानता
 इ. परिणामकारक संदेशन (Effective Communication)
४. सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षा :
 अ. सौंदर्यशास्त्र आणि साहित्यविचार
 आ. सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षाविचार
 ई. सौंदर्यशास्त्राभ्यास आणि समीक्षकता

संदर्भ साहित्य

१. सौंदर्यमीमांसा	रा.भा. पाटणकर
२. कांटची सौंदर्यमीमांसा	रा.भा. पाटणकर
३. क्लोचेचे सौंदर्यशास्त्र	रा. भा. पाटणकर
४. अॅरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र	गो.वि.करंदीकर
५. सौंदर्यविचार	मुंबई मराठी साहित्य संघ
६. सौंदर्यानुभव	प्रभाकर पाध्ये
७. सौंदर्य आणि साहित्य	बा. सी. मर्ढेकर
८. मर्ढेकरांचे सौंदर्यशास्त्र : पुनर्विचार	संपा.— कमलाकर दीक्षित
९. सृष्टी, सौंदर्य व साहित्यमूल्य	शरच्चंद्र मुक्तिबोध
१०. मर्ढेकरांचे सौंदर्यशास्त्र.: पुनःस्थापना	डॉ. द.भि.कुलकर्णी,
११. Principles of Art	R.D. Collingwood
१२. The Theory of Beauty	E.F. Carrit
१३. Aesthetics	Harold Osborne
१४. History of Aesthetics	Befond Bosen Quet
१५. The Traditional Theory of Literature	Ray Livigston.

अभ्यासपत्रिका क्र. ८

ऐच्छिक : लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

उद्देश

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप समजून घेणे, लोकसाहित्याची व्यापकता व सर्वसमावेशकता लक्षात आणून देणे, लोकसाहित्यातील विविध प्रकार व त्या साहित्यातील सामाजिक—धार्मिक (साहित्यबाह्य) जाणिवा स्पष्ट करणे.

तृतीय सत्र

१. लोकसाहित्याची संकल्पना

लोकसाहित्याची व्याख्या, उत्पत्तीविषयक विविध उपपत्ती आणि त्या आधारे लोकसाहित्याच्या स्वरूपाचा परिचय, 'लोक' व 'साहित्य' या पदाचे स्पष्टीकरण, लोकसाहित्याचे प्रयोजन.

लोकसाहित्याचे सामाजिक, राष्ट्रीय व सांस्कृतिक जीवनाशी असलेले अनुबंध.

इतिहास, पुरातत्व, मानवंशशास्त्र, भाषाशास्त्र,

मानसशास्त्र, धर्मशास्त्र, दैवतकथाशास्त्र (Mythology) इ. शास्त्रांशी लोकसाहित्याचे असलेले अनुबंध

लोकजीवनप्रवाह आणि लोकसाहित्य अनुबंध, लोकसाहित्यातील परिवर्तन, पर्याय आणि चिरंतनत्व, लोकसाहित्याचे सादरीकरण, लोकसाहित्याची आस्वादकता.

२. लोकसाहित्याचा अभ्यास

लोकसाहित्याचे जागतिक अभ्यासक्षेत्र, लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे विविध संप्रदाय व लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची वाटचाल व महत्त्व. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची भारतीय परंपरा, प्राचीन परंपरा, आधुनिक काळातील प्रयत्न, लोकसाहित्याच्या अध्यायनाची आवश्यकता—शास्त्रे, कला आणि साहित्य यांच्या अभ्यास संदर्भाने.

३. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची अंगे

लोकजीवनाची अंगे आणि लोकसाहित्य संबंध, निसर्ग, तत्वज्ञान, मानवी जीवन, शास्त्रे, समाज, संस्कृती, धर्म, व्यवहार इ. अंगांच्या संदर्भाने

लोकसाहित्य व ग्रांथिक साहित्य संबंध

१. लोकसाहित्य आणि महाकाव्य

२. लोकसाहित्य आणि संत साहित्य

३. लोकसाहित्य व अर्वाचीन साहित्य

लोकतत्त्व किंवा लोकबंध आणि लोकसाहित्याचे सादरीकरण, लोकसमजुती, रूढी—परंपरा, विधी—विधाने, मंत्र—तंत्र, लोकभ्रम, लोककला, सामाजिक व भाषिक संकेत, दैवकथा, लोककथा, गीते, वाक्प्रचार, म्हणी, कोडी, उखाणे, प्रादेशिक विशेष, सामाजिक विशेष, सांस्कृतिक विशेष, आवर्तक कल्पनाबंध

लोकसाहित्य संकल्पना : पद्धती व अडचणी

लोकसाहित्याच्या अभ्यासातील अडचणी आणि लोकसाहित्याच्या अभ्यासकाने पाळावयाची पथ्ये

चतुर्थ सत्र

१. मराठीतील लोकसाहित्याचे स्वरूप : आशय, भाषा, रचना, प्रदेश प्रकार व कलात्मक सौंदर्य.

अ. मराठी लोकगीते : प्रेरणा व स्वरूप

१. स्त्रीगीते, २. पुरुषगीते ३. सणोत्सवाची गाणी ४. विधिगिते (जत्रा—यात्रा प्रसंगी) ५. भलरीगीते ६. श्रमगीते ७. संस्कारगीते (लग्न, पाचवी, बारसे इ०) ८. बडबडगीते ९. साखळीगीते, कथागीते, लोकगीते व लौकिकगीते यांतील भेद.

लोकगीते व आधुनिक गेय कविता (भावगीते, पदे व इतर कविता, नाट्यगीते, सिनेगीते) अनुबंध, लोकगीते व संतकवीची कविता (अभंग, ओवी, पदे गौळणी, आरत्या भारूडे इ.) अनुबंध

आ. लोककथा : प्रेरणा, स्वरूप व उत्पत्तीसंबंधी विचार

लोककथा प्रकार

१. दैवतकथा — उत्पत्तीकथा, व्रतकथा इ.
२. अदभुत कथा, परीकथा (Faoru Tales)
३. दंत कथा (Legends) — स्थानिक दंतकथा, भटकी दंतकथा
४. प्राणी कथा, बोधकथा (Animal Tales, Febles)
५. हस्तकथा (Marry Tales)
६. मालाकथा (Cummonulative Tales)

कथाविशेष व कल्पनाबंध विचार

इ. लोकसाहित्याचे विविध कलाविष्कार

१. लोकनाटय : स्वरूप, परंपरा (तमाशा, नृत्य, बाधे, लावणी, गणगौळण, पोवाडा वग, कलगीतुरा इ.)

२. कीर्तन परंपरा : स्वरूप, प्रकार

३. लळीत — परंपरा व स्वरूप

४. गोंधळ व जागरण — परंपरा व स्वरूप

५. महाराष्ट्र लोकसंस्कृती उपासकाचे आविष्कार — वासुदेव, पिंगळा, चित्रकथा, भुत्ये, गोंधळी, वाघे, मरीआई, नंदीबैलवाले, माकडवाले, दरवेशी कोल्हाटी, मांग गारूडी इ.)

२. अ. मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्य — (जाणिवा, सादरीकरण आणि आस्वाद्यता)

आ. लोककला आविष्कारांचा अभिजात आणि आधुनिक कला व साहित्याशी अनुबंध, साहित्यसमीक्षेची लोकसाहित्य शास्त्रीय (लोकतत्वीय किंवा लोकबंधात्मक)दृष्टी

इ. विविध लोकांच्या समीक्षेचा लोकसाहित्य संदर्भाने विचार

३. मराठी लोकसाहित्य अभ्यासाची परंपरा —

अ. लोकसाहित्याच्या अभ्यासकांचा परिचय :

साने गुरूजी, सरोजिनी बाबर, दुर्गा भागवत, रा.चिं.ढेरे, प्रभाकर मांडे, गं.ना. मोरजे आदी अभ्यासकांचा परिचय (लोकसाहित्य विषयक कार्याचा)

आ. लोकसाहित्याच्या अभ्यासात साहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा परिचय

१. महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समिती, पुणे

२. लोकसाहित्य संशोधन मंडळ, औरंगाबाद

संदर्भ ग्रंथ

१. Standard Dictionary of Foklore
 २. The Science of Folklore
 ३. Introducing Folklore
 ४. लोकसाहित्याची रूपरेखा
 ५. लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह
 ६. लोकसाहित्याचे स्वरूप
 ७. लोकसाहित्याचे लेणे
 ८. अपौरुषेय वाङ्मय
 ९. साहित्याचे मूळ धन
 १०. मराठीतील स्त्रीधन
 ११. मराठी लोकगीते
 १२. मराठी लोककथा
 १३. महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्यमाला पुष्प ११
 १४. मराठी तमाशा
 १५. मराठी लोकसंस्कृतीचे उपासक
 १६. लोकसाहित्याचे स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र
 १७. लोकसाहित्य कलाविचार
 १८. लोकसाहित्य विचार
 १९. नाचू कीर्तनाचे रंगी
 २०. भारतीय मिथ्यांचा मागोवा
 २१. लोकबंध
 २२. आदिवासी कलाविश्व
 २३. लोकनाट्याची परंपरा
 २४. लोकसंचित
 २५. लोकसाहित्य : उद्गम व विकास
 २६. गोल्ला
 २७. लोकसाहित्य : शोध व समीक्षा
 २८. संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य
 २९. लोकधाटी
 ३०. मराठी लोककथा : स्वरूप मीमांसा
 ३१. लोकसाहित्य संशोधनपद्धती
 ३२. लोकसाहित्याची मीमांसा भाग—१ व २
 ३३. लोकसाहित्य : रंग आणि रेखा
 ३४. मराठी स्त्रीगीते
- Mythology & Legend, Ed. Maria Leanch, U.S.A.
Alexander & Karappe
Kenneth & Mary Clarke
दुर्गा भागवत
डॉ. प्रभाकर मांडे
डॉ. प्रभाकर मांडे
डॉ. मालती देशपांडे
डॉ. कमलाबाई देशपांडे
द.बा. कालेकर व वा.कृ.चोरघडे
डॉ. सरोजिनी बाबर
डॉ. सरोजिनी बाबर
डॉ. सरोजिनी बाबर
संपादन — डॉ. सरोजिनी बाबर
नामदेव व्हटकर
डॉ. रा.चिं.ढेरे
डॉ. गं. ना. मोरजे
डॉ. गं. ना. मोरजे
डॉ. अनिल सहस्त्रबुद्धे
डॉ. यशवंत पाठक
विश्वनाथ खैरे
डॉ. अनिल सहस्त्रबुद्धे
गोविंद गोर
वि.कृ. जोशी
डॉ. तारा भवाळकर
डॉ. शरद व्यवहारे
डॉ. धोंडीराम वाडकर
डॉ. रा. चिं. ढेरे
डॉ. रा. चिं. ढेरे
द.ग. गोडसे
सौ. वैदेही कोळेकर
डॉ. अनिल सहस्त्रबुद्धे
डॉ. विश्वनाथ शिंदे
डॉ. शरद व्यवहारे
डॉ. शरद व्यवहारे

३५. भिल्लांची गाणी
 ३६. लोककथा आणि मीमांसा
 ३७. लोककला
 ३८. विधिनाटय
 ३९. लोकसाहित्य आणि इतिहास
 ४०. लोकसाहित्याचा क्षेत्रीय अभ्यास
 ४१. लोकनाटय : उद्गम आणि विकास
 ४२. रंगबाजी
 ४३. लोकवाङ्मय स्वरूप
 ४४. महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समिती,
 ४५. कूटकथेची कूळकथा
 ४६. प्राणी लोककथा
 ४७. जिप्सी लोककथा
 ४८. लोकवाङ्मयशास्त्र
 ४९. लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती
 ५०. लोकगीताची सामाजिक पार्श्वभूमी
 ५१. लोकपरंपरा आणि लोकधाटी
५२. लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे
 ५३. मराठी लोककथागीत
 ५४. लोकसाहित्याचे स्वरूप
- डॉ. सुदाम जाधव
 डॉ. कुलकर्णी
 डॉ. धोंडिराम वाडकर
 डॉ. धोंडिराम वाडकर
 डॉ. गं.ना. मोरजे
 डॉ. गं.ना. मोरजे
 डॉ. पु. कालभूत
 रूस्तुम उत्पलखन
 डॉ. शरद व्यवहारे
 पुणेची सर्व प्रकाशने
 डॉ. गं. ना मोरजे
 डॉ. ग. ना. मोरजे
 डॉ. ग. ना. मोरजे
 पद्मगंधा प्रकाशन
 डॉ. विद्या व्यवहारे
 डॉ. विद्या व्यवहारे
 संपा. — डॉ. गिमेकर,
 डॉ. वाडकर, डॉ. देवरे
 व इतर स्वरूप, प्रकाशन
 औरंगाबाद
 डॉ. शरद व्यवहारे
 डॉ. दिनकरराव कुलकर्णी
 डॉ. तारा भवाळकर

अभ्यासप्रत्रिका क्र. ८ : ऐच्छिक : लेखनविद्या व निबंधलेखन
उद्दिष्टे

१. जीवनव्यवहारात संवादाचे महत्त्व, गजर, कार्य व स्वरूप
२. संवादविषयक सिद्धान्ताची चिकित्सा, विविध संवादमाध्यमांची ओळख
३. संवादात भाषेचे स्थान, मराठीची भाषिक कौशल्ये
४. सामाजिक, सांस्कृतिक, शासकीय, न्यायालयीन, कार्यालयीन, आर्थिक क्षेत्रांत होणारा मराठीचा वापर, भूमिका, स्थिती, प्रत्यक्ष वापर समजावून घेणे.
५. आधुनिक प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन

तृतीय सत्र

१. जीवनाच्या व्यक्तिगत आणि सामाजिक व्यवहारात गरज, स्वरूप व कार्य कसे चालते?
२. संवादविषयक सिद्धान्त, संवादप्रक्रिया कशी चालते? या प्रक्रियेचे घटक, संवादातील अडथळे.
३. अर्थ म्हणजे काय ?
४. संवादप्रक्रियेत भाषेचे स्थान, स्वरूप, कौशल्ये
५. मराठीची संवादक्षमता, साहित्यातील सहभाग

चतुर्थ सत्र

१. जीवनाच्या विविध व्यवहार ठेवीतील भाषा व्यवहाराचे स्वरूप व गरज.
२. या ठेवीतील मराठीचे स्थान, वाटचाल व प्रत्यक्ष वापराचा अभ्यास.
३. साहित्यिक भाषा आणि प्रसारमाध्यमांची भाषा यांतील सामान्य भेद.
४. आधुनिक प्रसारमाध्यमासाठी लेखन— वर्तमानपत्रे, आकाशवाणी, दूरदर्शन, जाहिरातींतील मराठी, प्रत्यक्ष वापराचा अभ्यास, साहित्यलेखन, संपादनाची कौशल्ये
५. जनसंपर्कासाठी भाषिक कौशल्ये
६. सुसूत्र, तर्कशुद्ध अभिव्यक्तीच्या दृष्टीने निबंधलेखनाचे स्वरूप समजून घेणे.

संदर्भ साहित्य

१. व्यावहारिक मराठी	पुणे विद्यापीठ प्रकाशन
२. व्यावहारिक मराठी	डॉ. काळे, डॉ. पुंडे
३. परिभाषाविषयक शासकीय पुस्तके
(शासनव्यवहारात मराठी, पदनामकोश,
आकाशवाणी, परिभाषाकोश इ.)	
४. भाषा, मातृभाषा व परिभाषा	डॉ. रा. सो. सराफ
५. Marathi Structural Patten	डॉ. मॅक्सन बर्नसन, जाई निमकर
६. An Intensive Course in Marathi	डॉ. विजया चिटणीस
७. Larning Marathi	डॉ. कल्याण काळे
८. वैखरी	डॉ. अशोक केळकर
९. भाषांतर : शास्त्र की कला ?	म. वि. फाटक
१०. जनसंपर्क : संकल्पना आणि सिद्धान्त	सुरेश पुरी
११. लोकसंपर्क	राजेंद्र

१२. व्यावहारिक मराठी
१३. दूरदर्शन
१४. दूरदर्शनसाठी लेखन
१५. व्यावहारिक मराठी भाषा
१६. संवादाची मूलतत्वे
१७. संवादशास्त्र
१८. साहित्याची भाषा
१९. लोकसंबंधविज्ञान
२०. Mass Communication in India
२१. व्यावहारिक मराठी भाषा
२२. व्यावहारिक मराठी
२३. व्यावहारिक मराठी
२४. व्यावहारिक मराठी

- ल. रा. नासिराबादकर
- आकाशनंद
- केशव केळकर
- य.च.म.मुक्त विद्यापीठ प्रकाशन
- य.च.म.मुक्त विद्यापीठ प्रकाशन
- श्रीपाद जोशी, संभव प्रकाशन
- भालचंद्र नेमाडे
- डॉ. गं. ना. मोजरे, मिरीकर
- Kew3al Kumar.
- शरदिनी मोहिते
- डॉ. स्नेहल तावरे
- डॉ. मोकाशी, डॉ. नेमाडे
- डॉ. गोविलकर, डॉ. पाटणकर

४. मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिकदृष्टीने अभ्यास

तृतीय सत्र

मराठीतील वैचारिक साहित्य :

एकूण घडयाळी तास ४०

सत्रांत परीक्षा ८० गुण

१९ व्या शतकाच्या प्रथमार्धात मराठीमध्ये वैचारिक निबंधमाला सुरूवात झाली. त्यानंतर तो सामाजिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक अशा अनेक अंगांनी विकसित होत गेला. महाराष्ट्राच्या एकूण सामाजिक जीवनाच्या जडणघडणीत अशा वैचारिक निबंधांचा वाटा फार मोठा आहे. बाळशास्त्री जांभेकर, लोकहितवादी, जोतिबा फुले, न्या.रानडे, गो.ग. आगरकर, विठ्ठल रामजी शिंदे, लोकमान्य टिळक, कृष्णराव भालेकर, आचार्य जावडेकर, विनोबा भावे, मुकुंदराव पाटील, वि.दा.सावरकर, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर, ताराबाई शिंदे, श्री.म.माटे, पु.ग.सहस्रबुद्धे, गं.बा.सरदार, दि.के. बेडेकर आदी असा मराठी वैचारिक निबंधांचा प्रवास अभ्यासणे अपेक्षित आहे.

सत्र अखेरीस २० गुणांची ओरल (मौखिक तोंडी परीक्षा) होईल.

संदर्भ ग्रंथ :-

१. निबंध शास्त्र व कला — प्र.न.जोशी
२. म. सा. प. निर्मित म. वा. इ. खंड १, २
३. अ. ना. देशपांडे — म. वा. इ. खंड १, २
४. प्रदक्षिणा — कॉन्टीनेंटल भाग १ — २
५. महाराष्ट्र सारस्वत — वि. ल. भावे
६. ल. रा. पागांरकर — म. वा. इ. खंड
७. ह. श्री. शेणोलीकर — प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप
८. डॉ. प्र.न. जोशी : प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास

चतुर्थ सत्र

एकूण घडयाळी तास ४०

सत्रांत परीक्षा ८० गुण

साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

- अ. तात्त्विक विवेचन— साहित्याचा सामाजिक अभ्यास म्हणजे काय? या अभ्यासाचे स्वरूप, व्याप्ती, हेत पद्धती—सामाजिकता आणि कलामूल्ये यांचा संबंध
- ब. लेखकनिष्ठ विचार—समाजाचा घटक म्हणून लेखकाच्या व्यक्तिमत्त्वाची घडण (मानसिक) व त्याचा साहित्यनिर्मितीवर होणारा परिणाम
- क. साहित्यकृतिनिष्ठ विचार—सामाजिक परिस्थिती आणि कलारूपे यांचा परस्परसंबंध, विविध वाङ्मयप्रकारांची निर्मिती व त्यामागील प्रयोगशीलता, सामाजिकता व शैली—भाषिक वैशिष्ट्ये, तंत्रात्मक प्रयोग, आशय विश्लेषण.लेखकाच्याअनुभवाचे स्वरूप व सामाजिकता

- ड. वाचकनिष्ठ विचार—वाचक आणि साहित्य यांचा परस्परसंबंध, ऐतिहासिक विचार—सामाजिक, राजकीय परिस्थिती, आर्थिक परिस्थिती, वाङ्मयीन— अभिरूचीविषयक प्रश्न
- इ. परिस्थितीनिष्ठ विचार—सामाजिक प्रेरणा आणि वाङ्मयीन प्रेरणा, राजकीय, वैचारिक, चळवळी आणि साहित्य
- सत्र अखेरीस २० गुणांचा दीर्घ शोध निबंध लेखन करावा.

संदर्भ ग्रंथ :-

१. मराठी साहित्यातील स्पंदने — गो.म.कुलकर्णी, सुवर्ण प्रकाशन, पुणे १९८५
२. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ रा.ग.जाधव कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे १९७५
३. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे १०८९
४. साहित्य आणि समाज सुनंदा गोसावी, विलास खोले, प्रा.गोखले, एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक १९९१
५. साहित्य: समीक्षा आणि संवाद रवींद्र ठाकूर, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
६. कथा सृजनाची प्रभाकर अत्रे, सोमया पब्लिकेशन, मुंबई १९७०
७. मराठी सामाजिक नाटक आणि समस्या कल्पना परांजपे
८. नवसमीक्षा काही विचारप्रवाह गो.म.कुलकर्णी, मेहता पब्लिशिंग हाउस,
९. मराठी साहित्य, समाज व संस्कृती आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस पुणे १९८५
१०. समाज आणि साहित्य अविनाश सहस्रबुद्धे, लोकवाङ्मय गृह प्रा.लि.मुंबई १९८०
११. समीक्षेतील अवतरणे रा.ग. जाधव
१२. सांस्कृतिक मूल्यवेध रा.ग. जाधव
१३. मूल्यविवेके मोतीराम कटारे

अभ्यासप्रत्रिका क्र.८

एकूण घडयाळी तास ४०

सत्रांत परीक्षा ८० गुण

ऐच्छिक — साहित्य: सर्जन व उपयोजन

तृतीय सत्र

१. साहित्याच्या निर्मिती प्रक्रियेसंबंधी तात्त्विक मीमांसा— भारतीय व पाश्चात्य विचारवंतांची लेखकांची मते
२. कथा, कविता, कादंबरी, नाटक, आत्मचरित्र, चरित्र आणि निबंध या साहित्य प्रकारांची वैशिष्ट्ये
३. साहित्यप्रकारांमध्ये जाणीवपूर्वक निर्मिती करताना आवश्यक पूर्वतयारी— वाचन, पूर्व परंपरेचे ज्ञान, समकालीन परिस्थिती, भाषा, प्रकारनिष्ठ निर्मिती व स्वैर निर्मितीचे फायदे —तोटे

चतुर्थ सत्र

१. साहित्याच्या निर्मिती प्रक्रियेतील समस्या व निर्मितीच्या शक्तींचे स्वरूप — भारतीय व पाश्चात्य मीमांसकांनी या संदर्भात केलेला विचार
२. साहित्यनिर्मितीच्या प्रक्रियेमध्ये लेखक, समाज, भाषा, परिस्थिती, प्रसार—माध्यमे, कालतत्व इ.चे स्थान
३. स्वाध्याय — प्रकल्प : विद्यार्थ्यांनी सैद्धांतिक विवेचन अथवा कोणत्याही साहित्यप्रकाराची (सर्जनशील) ललित — लेखन प्रकल्प पूर्ण करून देणे अपेक्षित.

संदर्भ ग्रंथ :—

१. सौंदर्यमीमांसा — रा.भा. पाटणकर
२. काव्यशास्त्र प्रदीप — स.रा.गाडगीळ
३. कविता — फुलते अशी — वा.रा.ढवळे
४. एका पिढीचे आत्मकथन— वा.रा.ढवळे
५. कथाकल्प — पु.भा.भावे
६. संवाद: विजया राजाध्यक्ष
७. मुलाखती साहित्यिकांच्या : नंदनवार
८. गप्पा : सहा साहित्यिकांशी : वीणा देव
९. कहाणीमागची कहाणी — वीणा देव
१०. साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया — आनंद यादव
११. माध्यम: भाषा आणि भाषा व्यवहार, अशोक केळकर पुणे मेहता
१२. प्रतिभा साधन — ना.सी.फडके
१३. लघुकथा : तंत्र आणि मंत्र — ना.सी.फडके
१४. अनुष्टुभ २००२ दिवाळी २००४ डिसेंबर, जानेवारी २००५
१५. शैल संवाद — शैलेश त्रिभूवन, पुणे.
१६. वैखारी (भाषा आणि भाषा व्यवहार) — डॉ. अशोक केळकर

सूचना :- प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप : एम. ए. मराठी (भाग १ व २)

१. १. प्रत्येक सत्राच्या अखेरीस ८० गुणांची ३ तांसांमध्ये परीक्षा होईल.
 २. एकूण ५ प्रश्न असतील. प्रत्येक प्रश्नास १६ गुण असतील.
 ३. प्रश्न १ ते ४ दीर्घोत्तरी आणि प्रश्न ५ मध्ये टिपा विचारल्या जातील.
 ४. प्रत्येक सत्राच्या अखेरीस अनुक्रमे
 १. (Seminar) चर्चासत्र — प्रथम सत्र २. Project , प्रकल्प — द्वितीय सत्र
 ३. (Oral) तोंडी परीक्षा — तृतीय सत्र ४. Long Term Paper दीर्घ शोध निबंध चतुर्थ सत्रयासाठी प्रत्येकी २० गुण असतील. प्रत्येक सत्रात यामध्ये कमीत कमी ८ गुण मिळाल्याशिवाय निकाल जाहीर केला जाणार नाही.
 ५. एकूण ४ सत्रांमध्ये १६०० गुणांची परीक्षा होईल.
 ६. बहिस्थ विद्यार्थ्यांसाठी १. (Seminar) चर्चासत्र — प्रथम सत्र २. Project , प्रकल्प (Oral) तोंडी परीक्षा — तृतीय सत्र ४. Long Term Paper दीर्घ शोध निबंध परीक्षा केंद्रावर उपरोक्त बाबींची पूर्तता करावी. त्याशिवाय निकाल जाहीर केला जाणार नाही.
२. प्रत्येक विषयाचे चारही सत्रांमध्ये घडयाळी ४० तासांचे अध्यापन करावे.
 ३. पदव्युत्तर वर्गाना अध्यापन करण्याची पुणे विद्यापीठाची मान्यता असणे बंधनकारक आहे.
 ४. २००९ ते २०१२ या तीन वर्षांसाठी उपरोक्त अभ्यासक्रम राहिल.